

NAPREJ

„ Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke „

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6,
1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za
pol leta K 15.—, za četrt leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo
celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne
številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rekla-
macije za list po poštne proste.

Inserati: Enostopna peti vrsta 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.;
razglašeni in poslani vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru
primeren popust.

Štev. 97.

V Ljubljani, sreda dne 7. novembra 1917.

Leto I.

Naša taktika.

III.

Suha veja je bila naša jugoslovanska so-
cialna demokracija na našem narodnem te-
lesu... Tako pravi člankar. In v kulturnem
ter gospodarskem življenju ni igrala nobene
vloge...

Ena trditev bolj otročja od druge.

Kaj je stranka v kulturnem oziru sto-
rila? Tisoče shodov in predavanj — od Celja
— Trbovelj — Ljubljane do Trsta in Gorice!
Poglejmo samo delo »Ljudskega odra« v
Trstu — Nabrežinske javne knjižnice in čit-
talnice — ali pa idrijske »Vede« oz. drugih
tamošnjih organizacij — ali pa delo ljublan-
skih organizacij v dolgi dobi 20—30 let. Kdo
je delal za izobrazbo rudarjev v Trbovljah,
Hrastniku in Zagorju ter po slov. Štajerju?
Kdo je predaval kovinarjem na Jesenicah, v
Borovljah, ko rudarjem v Črni na Koroš-
kem?

Poglejte vse kulturno delo od Svobodnih
glasov, Ženskega Lista do Naših Zapiskov,
ki tvorijo v zgodovini slovenske kulture po-
seben oddelek, da ga mu ni enakega!

Izdanja stranke same, njene Delavske
tiskovne družbe — od »Občinskega socia-
lizma« do »Bleiweisa in njegove dobe« —
od Mihalekovič »Iz nižin življenja« do Gor-
kega »Matere« in Zolinega »Rima«... Naš
letni koledar, ki že izhaja skoro 20 let —
majski spisi — itd.

Suha veja smo na narodnem telesu!
Človek se čudi impertinentnosti ki je zagre-
šila tako neresnico!

»V gospodarskem oziru nič ne pomeni
stranka!« Ne vem, kaj si je mislil člankar, ko
je to zapisal. Najbržeje nič! V furiji, da zgrdi
vse dosedanje delo in da pokaže: sedaj, ko
sem tudi jaz zraven — sedaj ko jaz z nacio-
naliziranjem prihajam, — sedaj boste še-le
videli!

»Gospodarsko življenje v narodu« —
kaj se to pravi? Ako se s tem misli, delo za
dobrobit naroda, potem je vse delo stranke
bilo gospodarsko delo za dobrobit naroda.
Saj menda je delavstvo član slovenskega na-
roda?!

Delo zaboljšanje položaja železničar-
jev, rudarjev, kovinarjev, pekov, mizarjev
itd. — je gospodarsko delo za narod. Naši
delavski zaupniki v organizacijah so to delo
vestno vršili in ga vrše. Ko je stranka prišla
v Idrijo, je bil plačan rudar s 40—50—60
krajcarji, penzije je dobil 3 gld. na mesec —
pazniki so ga topli, okrog »kola« je moral v
jamo... Kdo je odpravil vse to, kdo je pri-
boril temu proletarcu človeka dostojno živ-
ljenje?

Ali ni bila to jugoslovanska socialna de-
mokracija? — Naše strokovne organizacije
so je izvršile velik kos gospodarskega dela
in so važen činitelj v gospodarskem življenju
naroda!

Pa mogoče poreče člankar — »mislim
gospodarsko — ekonomsko, tvarjajoče —
življenje...« Prav. Poglejmo naša konzum-
na društva! Občno konzumno društvo v I-
driji z velikim posestvom in lastno produk-
cijo. Tudi o tem glej brošuro »O konzumnih
društvih«, ki je izšla pred 10. leti... Ali se
pa ozremo v Trbovlje — kjer je soc. dem. de-
lavstvo postavilo svoj »Delavski Dom«, v
kojem je konz. društvo in zadruga gostilna

ter rudarsko tajništvo — ozrmo se v Hrast-
nik — Zagorje — kjer imajo delavske za-
družne hiše, ponosne spomenike strankinega
dela... Ali pa v Ljubljano pogledimo, kjer je
organiziranih nad 3500 delavskih familij v
Konzumnem društvu za Ljubljano in okolico.
Ta organizacija se razteza po Ljubljani in
okolici, po celi Gorenjski... Jesenice, Sava,
Kor. Bela, Mojstrana, Dovje, vas Tržič z o-
kolico — celo v Ribnici in po drugih krajih
Dolenjske so njeni člani...

Kaj pa »produktivna zadruga ljublan-
skih mizarjev« — delavsko kmečka gospo-
darska zadruga — nabrežinske delavske za-
druge — splošno kreditno društvo — to vse
ni nič!

Ustanovila se je »vojna zveza kranjskih
konzumnih zavodov in konzumnih društev«
— prevažna organizacija v gospodarskem
življenju našega naroda — kdo jo vodi, kdo
jo je ustanovil in uredil?!

Ali pa bolniške blagajne in bra-
tovski skladnice? Kdo vodi okr. bolniško
blagajno v Laškem trgu, v Zagorju — v
Ljubljani itd. itd.?

Ni neopravičeno, če zopet nazovem tr-
ditev člankarja z »impertinenco«. Ne-
rad rabim trde besede, ali, če pomislim: s
kako gesto se je vrgla beseda »stranka je
suha veja na našem narodnem telesu« — je
ta beseda še mil izraz...

Naše dosedanje delo je bilo sistematič-
no delo. Kar je bila napaka: je dejstvo, da
je bilo za vse naše ogromno delo pre-ma-
lo delavcev, premalo na vseh poljih, na
političnem, gospodarskem in kulturnem. Re-
vizija je potrebna, in sicer v tem pogledu:
kdor ni storil še svojih dolžnosti napram de-
lu v stranki — ta na delo!

»Deklaracija« nima z vsem našim de-
lom nič opravka. Tisoč »deklaracij« ne bo
izpremenilo dejstva, da je delavec izko-
riščen po delodajalcu — in da to velja za
vse delavce celega sveta. Naše poglavitno
delo je: izdramiti delavstvo na celi liniji in
ga pripraviti, da bo zmožno za boj na vseh
poljih — vse drugo se vrši sporedno in je
samoposebi umevno.

Na to delo tedaj — vsi, kar nas je. Za-
vihajmo rokave, ponosno se ozrmo okrog
— ledine je še precej, ki jo je obdelati. Po-
glejmo si v oči; ljubezen do proletarskega
slovenskega ljudstva — za boljši njegov
dobrobit, za večji kos kruha in večjo svo-
bodo — za srečnejše socialno življenje bodi
vodilo — v boj proti sleharnemu, ki pride z
hudobnim namenom nasproti... Taktika
naša? Lepo je ta orisana v sledečih bese-
dah poročevalca na VII. rednem strankinem
zboru v Ljubljani leta 1909:

»Mi smo danes realna stranka in kot
taka zahtevamo svobodno kulturno in po-
litično življenje za slovensko ljudstvo, oprto
na sosednjo skupino hrvaško in jugoslo-
vansko... Pri tem svojem nastopu kot re-
alna stranka moramo zahtevati teritorialno
opredelitev slovenskega naroda, v svesti si,
da je praktična, ekonomska in politična or-
ganizacija mogoča vsaj v doglednem času
le na nacionalnem teritoriju.«

So to sicer »predbojni možgani«, am-
pak veljajo za danes prav tako kot že ta-
krat, ko ni bilo deklaracije...

Verus.

K. Kautsky:

Avstrija in Srbija.

11. Aneksija Bosne.

Prvi konflikt, v katerega je zašel mla-
doturški režim, je bil konflikt z Avstrijo.
Koncem julija 1908. je bila izbruhnila turška
revolucija. Že 5. oktobra je odgovorila Av-
strija nanjo s tem, da je proglasila Bosno in
Hercegovino za svojo posest, torej deželi, ki
sta jej bili z berlinsko pogodbo leta 1878. iz-
ročeni zgolj v upravo.

Ta nenadni korak je izzval takoj najži-
vahnejše nasprotne izjave, tako od strani
Turčije, ki je smatrala, da je oropana dežele,
pripadajoče njej, kakor od strani Srbije, ki
ni še izgubila upanja, da dobi kot dedič Tur-
čije še nekoč ti dve deželi. Največja razbur-
jenost se je polotila tudi Bosne same; tudi
Rusija, ki je hotela veljati kot zaščitnica Sr-
bije, je bila razburjena.

Že 9. oktobra je protestirala Turčija
proti aneksiji Bosne. Turki so proglasili boj-
kot nad avstrijskim blagom in ga tudi iz-
vedli.

Obenem je prišlo v Belgradu do živah-
nih demonstracij napram Avstriji. Ko bi se
bila vdala Rusija že takrat srbski razburje-
nosti, bi bili imeli že takrat svetovno vojno.

Toda Rusija je opominjala k miru. Ni še
premagala strahotnega poraza v japonski
vojni. In tudi ni bila nikdar zelo naklonjena
k napadalni vojni proti močnemu nas-
protniku.

Rusija je strateško močna v obrambi
zaradi nedostopnosti svoje dežele. Ali te
prednosti se izpremenijo na slabo stran, če
hoče napasti sovražnika izven dežele.

Gotovo je, da sta politična in strateška
napadalna vojna dve zelo različni stvari, a
vendar sta v tesni medsebojni zvezi.

Kaka država pač lahko vodi politično
obrambno vojno v obliki strateške napa-
dalne vojne. Tudi če nočem prisiliti nasprot-
nika do ničesar, če se hočem le ubraniti nje-
govega pritiska, se zgodi to najbolj učinko-
vito v obliki, da zanesem vojno v njegovo
deželo, če mu naprtim glavno breme voje-
vanja.

Toda nasprotno je težko mogoče: Vo-
diti politično napadalno vojno v obliki smo-
treno izvedene strateške obrambne vojne.
Če že vnaprej ne čutim v sebi toliko moči,
da zavrnem nasprotnika v njegovi lastni de-
želi, kako naj potem dobim toliko moči, da
ga prisilim, naj sprejme moje zahteve?

Rusija je vodila zato politično napadalne
vojne le nasproti slabotnim nasprotnikom.
Proti močnim nasprotnikom je vodila orožje
diplomacije. Tako je delovala tudi leta 1908.
v Srbiji pomirjevalno, ko je videla, da je
Avstrija eventualno pripravljena na vojno.
Turčija in Srbija sta se morali ukloniti. V
februarju leta 1909. se je odrekla Turčija
Bosni proti odškodnini 54 milijonov kron. Sr-
bija pa se je morala naravnost ponižati. 27.
marca se je odrekel prestolonaslednik Jurij,
ki je najglasnejše klical po vojni, prestolo-
nasledstvu. In 31. mtrca, pod pritiskom Ru-
sije in Anglije, je podala srbska vlada izjavo
Avstriji, s katero priznava aneksijo in se ob-
vezuje, da izpremeni smer svoje politike na-
pram Avstriji.

Na ta način je bil takrat ohranjen sve-
tovni mir, ki je visel le na lasu. Vlade so bile
sicer pomirjene z diplomati, ne pa narodi. Že

itak velika razburjenost Srbov in Hrvatov, ni narasla le v Srbiji, temveč tudi v Avstriji vsled teh dogodkov do vrelišča in na Hrvaškem se je pridružilo še naraščajoče nasprotstvo proti ogrskemu režimu, ki je postal vedno nasilnejši.

3. aprila 1912. je bil imenovan na Hrvaškem ban Čuvaj za kraljevskega komisarja, delovanje sabora je bilo ustavljeno, uvedena je bila preventivna cenzura in visoke kavgije za časopise, zborovalna pravica odpravljena, vse policijstvo podrejeno kraljevskemu komisarju, ki je dobil z eno besedo diktatorsko oblast.

Eno leto pozneje, 3. maja 1913, je bilo proklamirano v Bosni izjemno stanje.

Ta odredba bi bila lahko povzročila oborožene upore v okrajih, v katerih sosesčini vlada še krvno maščevanje in so še žive tradicije oboroženega boja za svobodo proti Turkom. Toda slabotnost gibanja dokazuje to, da se ni izražalo to gibanje v uporih mase, čeprav so šli poizkusi tudi v tej smeri, temveč v individualnih atentatih.

Že 15. junija 1910. je poizkusil Srb Bogdan Zerajić v Sarajevu, da bi umoril deželnega šefa Bosne, generala Marjana Varešanina, kateremu so očitali, da je krvavo zatrl neki lokalni upor. Atentat je ponesrečil. Atentator je bil baje anarhist. Vsekakor pa je gotovo, da je k njegovemu dejanju mnogo pripomoglo splošno razburjenje. Toda največ atentatov se ni izvršilo v Bosni, marveč v nekdanj tako lojalni Hrvaški; ne v Sarajevu, temveč v Zagrebu.

8. junija 1912. je poizkušal Luka Jukić, da usmrti bana Čuvaja v Zagrebu. Temu je sledil 18. avgusta 1913. Štefan Dojčić, ki je izvršil atentat na kraljevskega komisarja barona Škerleca. Proti Škerlecu je bil naperjen tudi atentat, ki ga je bil poizkusil 20. maja 1914. Jakob Schäfer v zagrebškem gledališču. (Dalje prih.)

Upor praških municijskih delavcev pred sodiščem.

Dne 29. oktobra je izreklo praško deželnoobrambno divizijsko sodišče sodbo v enem izmed najznamenitejših procesov od mnogih znamenitih razsodb. Štiriindvajset delavcev tovarne Ringhoffer za vagone v Smihovem je bilo obtoženih upora; razen malih izjem so bili vsi obsojeni na zapor od štirih do osemnajstih mesecev. Štirinajstdnevna obravnava je objasnila razmere delavcev v municijskih tovarnah v jarki luči. Ringhofferovi tovarni je bilo naročeno pred dvemi leti, da vodi svoj obrat dalje v zmislu § 18. vojnodajstvenega zakona, zaradi česar so bili tam zaposleni delavci v zmislu § 6. zakona podrejeni vojni dajstveni dolžnosti ter primorani ostati v delovnem razmerju. Do junija 1917. je šlo vse v redu in ni bilo nikakršnih motitev. Na dan, ko se je sestal državni zbor (30. maja) je nastala v praških municijskih tovarnah stavka, ki je prenehala že po dveh dneh. Dne 6. junija je prišel ukaz vojnega ministrstva da se morajo delavci v municijskih tovarnah, ki so v črnovojniški starosti, poklicati v črnovojniško službo in uvrstiti v črnovojniške delavske oddelke; ostanejo pa naj v porabi na svojih mestih. Dne 8. junija so ukaz izvršili; delavci so povedli v oddelkih pred vojaškega voditelja, kjer so prisegli na vojni zakon in prejeli pouk, da so odslej »vojaki«. Njih drugo razmerje napram delodajalcu se ni izpremenilo. Dne 2. avgusta je nastala v tovarni zopet stavka, ker nista glavni ravnatelj in vojaški voditelj izpolnila na občnem zboru sprejetih zahtev glede na izboljšanje aprovizacije. Iz te stavke je nastal veliki proces, dočim je bilo že prej nekaj delavcev na tak način obsojenih zaradi upora in nepokorščine.

Obravnava se je sukala glavno o tem, jeli gre tukaj res za takozvano »militariziranje«, namreč za prisego na vojni zakon. Proces je velikanskega pomena, ker gre za ves pravni položaj industrijskega delavstva. Drugemu delu vojaškega kazenskega zakona

na so podrejene namreč le »vojaške osebe, ki so s slovesno, na vojni zakon dano prisego obljubile, izpolnjevati posebne vojaške dolžnosti«. Dali so prisegi delavce, kakor je povedal pri obravnavi naravnost vojaški zagovornik v končnem svojem govoru, da jih dobe trdneje v roko in podrede strogim dolebam vojaškega kazenskega zakona. Ko so bili potom prisega spremljeni v vojaške, so se, ker so se dogovorili, da ustavijo delo, »skupno z drugimi uprli proti obstoječemu vojaškemu službenemu redu, proti višjim ali njih ukazom« (§ 159a v. k. z.); in ko niso naročilo, da naj takoj zopet prično z delom, takoj pokorili, so napravili, ker niso izvršili ukaz ali navodilo višjih, pregrešek nepokorščine (§ 146c v. k. z.) Zagovornišvo je polagalo seveda glavno važnost na to, da je bila vsa izvršitev »militariziranja« nezakonita, da so torej delavci, kljub »prisegi« ostali le delavci, ne pa postali vojaki. Po zagovornikovem mnenju ni to militariziranje utemeljeno v nikakršnem zakonu. Sedaj je obdoba izrečena v prvi instanci in o ničnostni pritožbi bo razsojal najvišji deželnoobrambni sodni dvor. To vprašnje spada v parlament, ker zakon v tem pogledu ni na strani vojaške uprave. Vprašanje je pa za delavstvo v obče silnovažno.

Vojna.

OFENZIVA PROTI ITALIJI.

Dunaj 6. novembra. (Kor. urad.) Suneke zveznih armad iz ozemlja Osoppo-Pinzano je zlomil italijanski odpor ob celi fronti vzdolž Tagliamenta. Čete feldmaršala nadvojvode Evgena so prešle povsod — pri Codroippu v navzočnosti cesarja Karla — na desni breg reke in prodirajo dalje proti zapadu. V ozemlju gornjega Tagliamenta so vrgle čete generalobersta barona Krobotina sovražnika iz njegovih gorskih pozicij vzhodno od Cadore. Naši novi uspehi niso mogli ostati brez odločilnega vpliva na fronto v Dolomitih. Od Kreuzberga tja čez prelaz Rolle se je sovražnik pričel umikati. Feldmaršal baron Conrad ga zasleduje. Na vrhovih Col di Lana in na Monte Piano plapolala avstrijska zastava. Cortina d'Ampezzo so naše čete sinoči zasedle. Prebivalstvo jih je burno pozdravljalo. Tudi San Martino di Castrozza smo dobili nazaj. Od meseca maja 1915 je stezal sovražnik svojo roko po Pusterski dolini in po Bolcanu. Ni se mu posrečilo izvršiti svoje grabežljive nakane. Sedaj se je njegova nada popolnem zrušila. — Šef generalnega štaba.

Berlin 6. novembra. Wolffov urad poroča iz glavnega stana: Črto ob Tagliamentu smo vzeli! Italijani se med gorovjem in morjem zopet umikajo. Požari zaznamujejo njihovo pot po gornje italijanski ravnini. Ob gornjem teku Tagliamenta do doline reke Bele je sovražnik včeraj vztrajno branil svoje pozicije. Pritisek našega prodiranja je prisilil sovražnika, da je opustil tudi svojo gorsko fronto. Od doline Bele do Colbricon severno od Suganske doline, v širokosti 150 kilometrov, so morali Italijani zapustiti svoje dobro izgrajene gorske pozicije ter se umikajo. Nadaljnje operacije zveznih armad se že pričenjajo. — Ludendorff.

Dunaj 6. novembra. Večerno poročilo: Naše operacije zapadno od Tagliamenta ter v Dolomitih uspešno napredujejo.

Berlin 6. novembra. Večerno poročilo: Prekoračili smo reko Tagliamento na celi fronti. Zasledovanje sovražnika poteka ugodno.

Z ostalih bojišč.

Berlin 6. novembra. Wolffov urad poroča iz glavnega stana: Na Flandrskem je postalo snoči arteljerijsko delovanje zelo živahno ter se je med Ypersko nižino in kanalom Comines-Yperu nadaljevalo tudi po noči. Med gozdom Houthoulster in Zandvoorde je pričel danes bobnajoči ogenj proti naši bojni zoni, potem pa so močne angleške čete prešle k napadu na obeh straneh Paschendaale ter ob cesti Menin-Yperu. Pri ostalih armadah, zlasti pri St. Quentinu, pri Ailette in ob Mozi živahen topovski ogenj. Na ostalih bojiščih, na ruski in na makedonski fronti, je položaj nespremenjen.

Politični pregled.

= Nemška ponudba Franciji. V angleški poslanski zbornici je včeraj nek poslanec vprašal vlado, je-li voljna poročati parlamentu o ponudbi, katero je Nemčija z Briandovim posredovanjem izročila Franciji. Minister Balfour je odgovoril, da ne smatra za umestno, odgovoriti na vprašanje, ki se tiče zadeve, o kateri se je razpravljalo na tajni seji francoskega parlamenta.

= Iz ruskega predparlamenta. V ruskem predparlamentu se je včeraj nadaljevala debata o vnanji politiki. Socialist Pješehonov je izjavil, da bi bilo umestno pozvati alirance, naj točno označijo svoje prave vojne cilje in naj svetu povedo, da je njihov boj le obrambni boj. Če sovražniki to priznajo ter sprejmo temeljne pogoje alirancev, naj bi se takoj pričela mirovna pogajanja. Zastopnik ruske demokracije za pariško konferenco, Skobelov je poudarjal, da je prejšnja vlada hotela vojno zavleči, nova vlada pa hoče, da se takoj sklene mir. Glede Alzacije-Lorene vlada med rusko in francosko demokracijo popolno soglasje. Poljska naj dobi popolno samostojnost; Srbija pa mora zopet vstati. Volja ruske demokracije zahteva odločno, da se čim prej sklene mir.

= Nemčija in Brazilija. Predsednik braziljske republike je kongresu naznanil, da so nemški podmorski čolni zopet potopili dve brazilski ladji, ki sta vozili živila na Francosko. Ogorčenost v Braziliji narašča.

Državni zbor.

Na Dunaju, 6. novembra.

Predsednik dr. Gross otvarja sejo s sledečim nagovorom: Visoka zbornica! Na zadnji seji poslanske zbornice sem izrazil upanje in željo, da bi se uspehi naših junaških armad še povečali. Ta želja se je izpolnila v nepričakovano visoki meri. (Živahno odobravanje.) Skupno s pogumnimi zavezniškimi četami so naše armade osvobodile Primorsko in Koroško od sovražne invazije in zasadile naše zmagovalne prapore globoko v sovražnikovo deželo. (Viharno pritrdjevanje.) Dobil sem poročila, da so dosegle naše armade še nadaljne uspehe. Pravkar sem dobil sledeče poročilo: »Po naročilu njegove ekscelence šefa generalnega štaba poročam Vašemu blagorodju, da so prekoračili zavezniki povsod Tagliamento. (Viharno odobravanje.) Sovražnik je moral zapustiti tudi vso fronto v Dolomitih od Kreuzberga do Rollepasa. (Viharno odobravanje.) Naše čete so vkorakale v Cortina d'Ampezzo in San Martino di Castrozza. Njegovo Veličanstvo cesar in kralj je bil navzoč pri prehodu čez Tagliamento pri Codroipu. Za šefa generalnega štaba: Generalmajor von Waldstätten.« (Viharno odobravanje.) Vaše odobravanje dokazuje veliko veselje, ki ga občutimo vsi spričo novih uspehov naših zmagovalnih armad, ki so od neposrednim vrhovnim vodstvom najvišjega vojnega gospoda. A ne veselimo se le uspeha našega orožja, temveč se veselimo lahko tudi tega, da so postali izgledi za mir večji. (Viharno odobravanje.) Nekdanji zaveznik, ki je tako sramotno prelomil zvestobo in je težko ogrožal nad dve leti naše južne meje, bo najbrže kmalu črtan iz zaznamka naših nasprotnikov in se zato približamo častnemu miru, po katerem vsi tako močno hrepenimo. Prosim, da mi dovolite, da sporočim Njegovemu Veličanstvu naše čestitke. (Živahno odobravanje.)

Delegacije.

Ministrski predsednik pošilja dopis, s katerim sporoča, da se skličejo delegacije 3. decembra in prosi, da izvrši poslanska zbornica volitve za delegacije. Predsednik izjavlja, da se izvrše volitve za delegacije na eni prihodnjih sej.

Sklepi gosposke zbornice glede vojnih davkov se odkažejo finančnemu odseku, in oni glede justičnih predlogov justičnemu odseku.

Pravno stališče municijskega delavstva.

Poslanec sojuz dr. Leo Winter (češki socialni demokrat) je podal ob začetku seje predlog na skupno vlado z ozirom na onih 34 delavcev Ringhofferjeve tovarne v Pragi, ki so bili 29. oktobra obsojeni pred praškim divizijskim sodiščem. (Primerjaj članek v današnjem »Napreju« o »Uporu praških municijskih delavcev«. Op. ur.) Predlog zahteva pojasnilo o pravnem razmerju delavstva v municijskih obratih.

Predlog se glasi: Domobranksko divizijsko sodišče v Pragi je dvignilo obtožbo proti več kakor 30 delavcem Ringhofferjeve tovarne v Smihovu zaradi zločina upora in kršitve subordinacije. Obtožba je utemeljena s tem, da so bili ti delavci zapriseženi kot kovinarski delavci na podlagi rezervatnega odloka vojnega ministrstva in so postopali z njimi kot z vojaki, čeprav niso prisegli kot črnovojniki. Njihovo zapriseženje je v nasprotju s črnovojniškim in brambnim zakonom. Minister za deželno brambo se pozivlja, da odredi, da odstopi vojaški pravdnik v Pragi od omenjene kazenske zadeve, če je ni že odtegnilo vojno sodišče in če ni že postala umaknitev z ozirom na § 306, odstavek 2, vojaškega kazenskega reda brezpredmetna. Proti morebiti že izrečenim obsodbam v enakih kazenskih zadevah naj se vložijo ničnostna pritožba, da se varuje zakon. Domobranski minister se pozivlja, da se razveljavi odredba za zapriseženje delavcev in za postopanje z njimi, kot da bi bili vojaki in se odpuste delavci iz vojaškega razmerja.

Dr. Leo Winter utemeljuje svoj predlog takole: Vojna je pokazala, da je ni mogoče voditi le z vojaki, temveč da je treba pritegniti vse prebivalstvo, da podpira vojno z denarjem, podjetniškim duhom in delom. Toda pri tem se je zopet jasno pokazal razredni značaj države. Popolnoma različno je nastopala država, če je šlo za to, da dobi od kapitalistov denar, od podjetnikov podjetniško delovanje, ali če je šlo za to, da dobi od delavcev delo. Vojna posojila izdaja država vedno pod ugodnejšimi pogoji. Cene poljedelskih in industrijskih produktov se stalno zvišujejo, ne da bi vlada gledala, da se znižajo cene. Proti delavstvu pa je nastopila država z vojnodajatvenim zakonom in ga je postavila pod vojaško disciplinarno in kazensko oblast. Na podlagi vojnodajatvenega zakona so delavstvo militarizirali, zaprili, razdelili v črnovojniške oddelke, vse to po § 26 izvršilne odredbe k črnovojniškemu zakonu. Delavci v Ringhofferjevi tovarni so bili obtoženi upora in kršitve subordinacije, ker so prenehali z delom dva dni. Bili so seveda tudi obsojeni. En delavec je bil obsojen na tri leta težke ječe, trije drugi delavci, ki so očetje šestih, treh, oziroma sedmih otrok, na 15 mesecev težke ječe. To so delavci, ki delajo v Ringhofferjevi tovarni že nad 20 let. Čujte! Čujte! Klici pri socialnih demokratih.) V zadnjih dneh je bil končan pred praškim divizijskim sodiščem proces, v katerem je bilo obsojenih 31 delavcev zaradi zločina kršitve subordinacije na ječo od 4 do 18 mesecev in v skupni izmeri 280 mesecev. (Klici pri socialnih demokratih.) Vojaška uprava je izrekla delavstvu svoje nezaupanje, ko jih je militarizirala. Zato ne more zahtevati, da jej prinaša čuvstvo solidarnosti razred, s katerim postopa z žel. roko zatiralca in oblastnika. Govornik apelira tudi na zastopnike meščanskega razreda, naj nikar ne podpirajo s svojim molkom militarizacijo delavstva. V imenu celokupnega Češkega svaza zahteva govornik, da se takoj razveljavi militarizacija delavstva, ker je ta odredba s pravnega stališča protizakonita, z upravno tehničnega prenapljena, s političnega napaka in s socialno političnega zločina. (Živahno odobravanje pri socialnih demokratih.)

Izjava ministra za deželno brambo.

Na Wintrova izvajanja odgovarja minister za deželno brambo Czapp sledeče: Proti sodbi z dne 29. oktobra sta naznanila vojaški pravdnik in zagovornik zakonita

pravna sredstva. Dobesedne sodbe še nimam. Iz informacij vem, da so nastopili zagovorniki tudi proti že prej izrečenim enakim sodbam z zakonitim pravnimi sredstvi. Odločitev najvišjega domobranskega sodišča v teh kazenskih zadevah še ni izrečena. Ker so se uporabila proti omenjenim sodbam itak vsa pravna sredstva, zato smatram poziv predlagateljev, naj se vložijo ničnostna pritožba, da se varuje zakon — ne glede na moje pravno naziranje — za povsem nepraktičen. Gotovo mi pritrdi visoka zbornica tudi v tem, da odgovarja konstitucionalnemu naziranju, da se počaka v pravnih vprašanjih na odločitev sodišč. Kot šef domobranske justične uprave pa polagam največjo važnost na to, da ne dopustimo tudi le golega videza, kakor bi hoteli vplivati na vojaška sodišča. Tak videz bi pa nastal, če bi se hotel izjaviti o vprašanju, ako je bila zaprisega delavcev na vojaško prisego zakonita ali ne.

Črnovojniški delavski oddelki.

Vsekakor pa bi rad že danes dal nekaj pojasnil o povodih, da so se postavili črnovojniški delavski oddelki. Temeljni pogoj za najuspešnejše delo je, da ne nastopi noben odmor v delu. Čeprav lahko izjavim s polnim prepričanjem, da je izpolnilo delavstvo v polni meri svojo dolžnost. Vendar pa so izzvali različni momenti, med temi vedno težji življenjski pogoji in s tem združena mezdna vprašanja, v zadnjem času več stavk, ki so ogrozile delazmožnost ravno večjih vojnih obratov. Te okoliščine so nagnale vojni upravi dolžnost, da vzdrži delazmožnost vojnih obratov za vsako ceno. Zato smo uvedli v celi vrsti obratov črnovojniške delavske oddelke, tako v Avstriji kakor tudi na Ogrskem. S tem pa nismo uvedli nobene novotarije, ker so bili določeni že v mobilizacijskih odredbah črnovojniški delavski oddelki v premogokopih in so bili uvedeni takoj v začetku vojne. Upostavitve črnovojniških delavskih oddelkov pa ni smatrati nikdar za kazensko odredbo, kajti ta odredba ima tudi namen, da štiti dobrobit delavstva tudi preko pritožbenih komisij in da štiti delavoljne elemente pred tem, da motijo poedinci delo in s tem možnost za zaslužek vseh.

Militarizacija delavstva.

Sodrug Seitz izvaja: Nihče se ne more varati o tem, da je ljudstvo v zaledju zatirano. Minister za deželno brambo prikazuje militarizacijo delavstva kot nekako človekoljubno akcijo. K škodi še zasmehovanje! Vsi delavci vseh dežel so edini v vprašanju: Zaščito uživa le podjetnik! Obljuba, da se ne izrablja § 7. domobranskega zakona na škodo delavstva, se ni izpolnila.

Glöckel (nemški socialni demokrat): Z delavstvom igrajo va banque!

Seitz nadaljuje: Če je vlada razumna, tedaj bi štela delavca pred podjetnikom. Delavec ni vojak. Ni res, da je delavec, ki izostane od dela, upornik! (Viharno odobravanje.) Nobenega jurista ni, ki bi si upal to resno trditi. Govornik priznava težavno stališče domobranskega ministra. Če pa ne moreta on in vojni minister ustvariti boljših razmer, tedaj je treba opozoriti najvišje mesto. Tajni odlok, ki odreja militarizacijo železničarjev, je izdan. Tako sramoten je, da ga je bilo treba konfiscirati. Govornik svari, da se tako posiljujejo pravice narodov.

Glöckel: Plešejo na vulkanu!

Seitz: Čuvajte se pred uporabo vojaške sile proti delavstvu.

Glöckel: Delavci nimajo ničesar več, kar bi izgubili.

Seitz končno opominja vlado, naj uvede normalno delavsko razmerje.

Fronta kot kazni.

Češki socialni demokrat Nemeš opozarja na žalostni položaj delavstva. K vsemu pomanjkanju prihaja še militarizacija, brezpravnost, ki izroča delavstvo profitnemu pohlepu podjetnika. Značilno je, da gro-

ze delavstvu, ki je podjetniku nevšečno, da ga pošljejo na fronto. Kar bi moralo veljati za čast, to izpreminjajo v kazen. Končno opozarja na urejene razmere v Nemčiji in skrajni čas je, da se napravi red tudi pri nas, ker drugače pride gotovo do tega, da se delavstvo upre. (Odobravanje.)

Sprejme se predlog za konec debate o predlogu sodruga Winttra.

Glavni govornik Hübschmann (pristaš češke državnopravne stranke) pravi, da je bila njegova stranka od nekdaj velika nasprotnica vojnodajatvenega zakona in je že svoj čas obstruirala ta zakon, ker je spoznala njegove nevarnosti. Obširno govori o pacifističnem stremljenju in ostro zavrača vse militarizacije.

Delavske razmere v rudnikih.

Poljski socialni demokrat Reger poroča o sklepih socialno političnega odseka glede izjem od nedeljskega počitka in glede izplačevanje mezd v rudokopstvu. Kot najnujnejšo reformo zahteva določitev minimalne mezde. Ugovor podjetnikov, da je minimalna mezda le premija za lenuho in da bi se potem znižala produkcija, je napačen. Govornik spominja na izvajanja ministra za javna dela, ki je jasno izjavil, da je vzrok zmanjšane produkcije ta, ker je delavstvo tako slabo prehranjeno. Ta sodba velja tudi še danes. Govornik prosi, naj sprejme zbornica predloge odseka in naj odkloni Lich-tove predloge.

Verstovšek (Jugoslovanski klub) govori o zdravstvenih in aprovizacijskih razmerah v rudnikih na južnem Štajerskem.

Nato govori minister za javna dela Homann. (Zaradi pomanjkanja prostora priobčimo njegova izvajanja naknadno.) Posl. Starck (svoboden socialist) in Pík (češki socialist) utemeljujeta zahtevo po minimalnih mezdah.

Prihodnja seja v petek.

V proračunskem odseku je poslanec dr. Korošec svoj predlog, naj se povabi vnanjega ministra in skupnega finančnega ministra k razpravam proračunskega odseka z ozirom na predstoječe zasedanje delegacij umaknil.

Dnevne beležke.

— Z občinske seje ljubljanske. Snoči ob 6. zvečer se je vršila seja ljubljanskega občinskega sveta, na kateri so bile rešene le nekatere točke dnevnega reda. Med predsedstvenimi poročili omenjamo, da je pristojno mesto dovolilo dobavo petroleja pod naslovom za obrtnike tistim gostilničarjem, ki imajo prenočišča. — Za okrajnega načelnika in oskrbnika ubogih za šentjakovski okraj je bil izvoljen gosp. Jurij Marenče. Občinski svet je pooblastil gosp. Župana, da podpiše sedmo vojno posojilo. Dobava elektrike cestni železnici se odpove. Sklene se podaljšati za leto 1918. in 1919. veselični davek. Prošnji ljubljanske predilnice za parcelacijo njenega sveta za stavbišča se ugotovi, in sicer se izvede parcelacija v dveh oddelkih po 6 in 11 stavbenih parcel. Med obema deloma bo vodila podaljšana cesta; svet odstopi občini brezplačno.

— Čudne razmere. Pišejo nam: Neverjetno visoka maksimalna cena sladke repe je postala silna nevarnost za prebivalstvo. Kmetje bodo razprodali vso repo, s katero so prej krmili živino, glavno prešiče, ker jim to veliko več »nese« kot prešiči. Bil sem na Dolenjskem, kmetje so vozili na kolodvor repo. Za voz repe je dobil vsak najmanj 400—500 kron — za dva voza 1000 K. Bili so veselo razpoloženi, peli in glasno razpravljali: »Kaj bi redil prešiče — koliko je dela, da dobim zanj tisočak — repa

mi ga prinese brez velikega truda itd. — Kompetentnim činiteljem bodi ta neodpustljivi korak mogočen opomin, naj ne hodijo agrarcem na lim. Visoke cene poljskih pridelkov so v pogubo ljudstvu. Če živil navzdol — ne navzgor!

Aprovizacija.

Špeh za I. okraj. Mestna aprovizacija bo oddajala strankam I. okraja v četrtek, 8. t. m. na Poljanski cesti št. 15 špeh. Določje je tale red: od 8. do 9. dopoldne št. 1 do 200, od 9. do 10. št. 201 do 400, od 10. do 11. št. 401 do 600, od 11. do 12. št. 601 do 800, popoldne od 2. do 3. št. 801 do 1000, od 3. do 4. št. 1001 do konca. Vsaka oseba dobi pol kg. Kilogram stane K 880. Poleg nakazil za mast prinesite s seboj mesečne maščobne karte.

Sveža repa na rumene izkaznice B. Mestna aprovizacija bo oddajala v svojem skladišču pri Mühleisnu na Dunajski cesti v četrtek, dne 8. t. m., v petek, dne 9. t. m., v soboto, dne 10. t. m. in v ponedeljek, dne 12. t. m. svežo repo strankam, ki imajo rumene izkaznice, zaznamovane s črko B. Določje je ta-le red: V četrtek, dne 8. t. m. popoldne od 2. do 3. št. 1 do 100, od 3. do 4. št. 101 do 200, od 4. do 5. št. 201 do 300. V petek, dne 9. t. m. od 8. do 9. dopoldne št. 301 do 400, od 9. do 10. št. 401 do 500, od 10. do 11. št. 501 do 600, popoldne od 2. do 3. št. 601 do 700, od 3. do 4. št. 701 do 800, od 4. do 5. št. 801 do 900. V soboto, dne 10. t. m. dopoldne od 8. do 9. št. 901 do 1000, od 9. do 10. št. 1001 do 1100, od 10. do 11. št. 1101 do 1200, popoldne od 2. do 3. št. 1201 do 1300, od 3. do 4. št. 1301 do 1400, od 4. do 5. št. 1401 do 1500. V ponedeljek, dne 12. t. m. dopoldne od 8. do 9. št. 1501 do 1600, od 9. do 10. št. 1601 do 1700, od 10. dalje št. 1701 do konca. Vsaka oseba dobi 10 kg. Kilogram stane 10 vin. Pripravite vreče.

Sveža repa na rdeče izkaznice št. 751 do konca. Stranke z rdečimi izkaznicami brez A št. 751 do konca prejmejo svežo repo v četrtek, dne 8. t. m. popoldne na Poljanski cesti št. 15. Določje je ta-le red: Od 2. do 3. št. 751 do 850, od 3. do 4. št. 851 do 950, od 4. dalje št. 950 do konca. Vsaka oseba dobi 10 kg. Kilogram stane 10 vin. Pripravite vreče.

Sveža repa. Stranke, ki kupujejo svežo repo in jo ne dajo kisati, priporočamo, da jo zakopljejo, ker zakopana ne postane puhla in se dobro drži.

Lastnikom repe. Sveže repe je mnogo. Gospodarji, ki je ne morejo izpečati doma, so jo pričeli prodajati drugam. To ni dobro! Bolje bi bilo, da ostane repa doma, kar je mogoče na ta način, da jo gospodarji zakopljejo. Čez čas bo repa zelo dobro služila in ni dvoma, da jo bodo gospodarji lahko dobro prodali.

Kostanj. Mestna aprovizacija oddaja rodbinam v večjih množinah kostanj. V ta namen se je treba zgledati v mestnem aprovizijskem uradu na Poljanski cesti št. 13, v oddelku za sadje. Kostanj je namenjen le za domačo rabo.

Razno.

* **Nesreča pri nastavljanju.** V soboto popoldne so stali ljudje pred neko prodajalno v Budimpešti in čakali na sladkor. Naval je bil takšen, da so bile tri osebe nrtve, več pa težko ranjenih. Pripeljal je namreč tovorni avtomobil okolo ogla, a ker je bilo preveč ljudi nastavljenih, se niso mogli ob pravem času umakniti.

* **Na Dunaju** je bil v nedeljo shod, ki se ga je udeležilo okoli 4000 oseb. Shod je protestiral proti slavizaciji Avstrije in proti miru s sporazumom po formuli Scheidemann-Erzberger. Na shodu bi bil moral govoriti tudi agitator zloglasne domovinske stranke iz rajha, bivši državni poslanec dr. Pavel Förster iz Berlina, a je oblast prepovedala njegovo nastop.

* **Ladjedelnice v Tržiču.** Sedaj ko so zavzele naše čete zopet Tržič, se lahko ugotovi škoda, ki so jo napravili Italijani v ladjedelnicah »Cantiere navale« v Tržiču. Največji del oprave, strojev itd. so odpeljali Italijani. Parnike, ki še niso bili izgotovljeni, so poškodovali tako, da jih ne bo mogoče graditi dalje. Stroški za obnovitev ladjedelnice bodo gotovo zelo visoki in bodo presejali sedanji akcijski kapital.

* **Novi graški občinski svet** bo imel prvo sejo 6. decembra, na kateri izvoli župana in

tri namestnike. Dokler ne bo župan potrjen, bo vodil občinske posle še vladni komisar.

* **Iz Vidma** poročajo brzojavno: Cesar je prekoračil 5. novembra pri Codroipo Tagliamento. — To je prva brzojavka, namenjena javnosti, iz osvojenega italijanskega ozemlja.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Josip Petejan.

Tisk »Učiteljske tiskarne«
v Ljubljani.

Delavske zadruga za Trst, Istrijo in Furlanijo,

vpisana zadruga z omejeno zavezo.

XIV. poslovno leto. Od 1. julija 1917 do 30. junija 1918.

Mesečni izkaz:

Poslovno leto	1917—1918	1916—1917	Napredek
Julij	790.627'05	617.700'78	172.926'27
Avgust	1.008.000'20	673.839'36	334.160'84
September	952.558'54	626.988'91	325.569'63
Skupaj	2.751.185'79	1.918.529'05	832.656'74

Hranilni oddelek:

Stanje vlog 30. septembra 1917	K 993.451'33
Stanje vlog 30. junija 1917	940.772'64
Napredek v treh mesecih	K 52.678'69

Gibanje članov:

Vpisanih članov do 30. septembra 1917 14.262.

Na bolniški in posmrtninski podpori se je izplačalo od 1. do 30. septembra 1917 K 5.198'60
Na dividendah za poslovna leta 1914—1915 in 1915—1916 tekom istega meseca „ 852'10

Inkaso skladišča oblačil:

(Že obsežen v izkazu razpečanega blaga.)

Oddelek oblačil	K 42.253'30
Oddelek manufaktur	138.621'82
Oddelek obuval	50.894'44
Oddelek pokrival	11.918'32
Skupaj	K 243.687'88

V tem izkazu je naveden le inkaso 26 zadružnih skladišč, ker se je ostalih 10 začasno zaprlo. Zaprta so: eno skladišče v Pulju (drugo posluje še), skladišče v Kiamporu in v Rovinju (zaprto vsled evakuacije) ter 7 skladišč v goriškem vojnem ozemlju. Od 7 mesnic je zaprtih 5.

V Trstu, 30. septembra 1917.

Vodstvo.

Mi popravljamo Vaše stare čevlje

in jih naredimo, da so kot novi

z Weberjevimi patent „Ideal“ gibljivimi in lesenimi podplati.

Našitje podplatov kompletno stane za čevlje:

za moške K 7.—, za dame K 7.—, za dečke K 6.50, za deklice K 6.50
za otroke K 5.50, Poprava peta K 2—4, Rep K 1—4

Poprava čevljev se naroča v hotelu „Stadt Wien“, soba 9.

Trpežni, ne ropočejo, gibljivi, nepremočljivi

so naši patent „IDEAL“ podplati.

Mi delamo stalno za:

c. kr. vojaške oblasti, (dobava več stotisočev) deželni zavod Steinhof, c. kr. ravnateljstvo Severne železnice, državnih železnic, tobačno tovarno na Rennwegu, Hammerbrot-pekarno gospodarsko zvezo uradnikov, c. kr. finančno ravnateljstvo na Dunaju, pivovarno Schwechat, mestno vozno podjetje i. dr.

Najhitrejša dobava!

Najnižje cene!